

ШВИДКА ОЦІНКА СИТУАЦІЇ ЩОДО СТАНОВИЩА ЖІНОК ПІД ЧАС ВІЙНИ, ЯКУ РОСІЯ РОЗВ'ЯЗАЛА ПРОТИ УКРАЇНИ

Березень – квітень 2022

ВСТУП

Цей документ підготовлений командою громадської організації «Український Жіночий Конгрес» (ГО УЖК) за результатами опитування своєї регіональної мережі¹ та комунікації з регіональними представницями організації у різних регіонах України – від місць, які опинилися в епіцентрі військових дій (Маріуполь та Донецька область), зазнали ударів (Житомирщина, Вінниччина) чи перебувають в тимчасовій окупації (Запорізька область), до регіонів, які є у відносній небезпеці (Львівщина, Волинь).

До роботи над документом були залучені експерти та експертки з гендерної політики, котрі в рамках різних проєктів співпрацювали та продовжують співпрацювати з ГО УЖК.

Це опитування проводилось у березні-квітні 2022 року.

ПОТРЕБИ ЖІНОК ПІД ЧАС ВІЙНИ

Розповідаючи про ситуацію під час війни, під час опитування були озвучені **НАЙГОСТРІШІ ПРОБЛЕМИ**, з якими зіштовхнулись регіони в контексті становища жінок, зокрема:

— **ПРЯМА ЗАГРОЗА ЖИТТЮ ТА ЗДОРОВ'Ю** власному та своїх близьких у регіонах, в яких велися та продовжують вестися активні бойові дії (Донецька, Луганська, Харківська, Сумська, Чернігівська, Київська, Житомирська, Херсонська, Запорізька області);

— **МАСОВА ЕВАКУАЦІЯ**, що була спричинена необхідністю порятунку життя та пошуком безпеки, зокрема, для дітей та літніх людей. У даному контексті, особливу увагу варто звернути на примусовий вивіз жінок та дітей в росію, що має місце в Східних регіонах України (Донецька, Луганська, Харківська області);

— **ОБЛАШТУВАННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ (ВПО)** з окупованих територій та гарячих точок. Цю проблему, що була особливо гострою в перші два тижні війни, варто розглядати у декількох вимірах:

◆ **(1)** з точки зору **ЖІНОК, ЯКІ ВИМУШЕНО СТАЛИ ВПО** і потребують підтримки – в облаштуванні житла чи тимчасового прихистку (для ВПО, котрі проходили через області транзитом), в оформленні документів та виплат (тут особливу увагу варто звернути на літніх самотніх жінок, що перебували в геріатричних центрах, а також жінок з інвалідністю), а також у працевлаштуванні та поступовому перенесенні власного бізнесу в безпечні регіони;

◆ **(2)** з точки зору **ЖІНОК, КОТРИ НАДАЮТЬ ДОПОМОГУ ВПО** – приймають ВПО, облаштовують центри прийому та/або місця компактного проживання ВПО, цілодобово розподіляють гуманітарну допомогу, приймають дзвінки, залучають кошти для надання гуманітарної допомоги

— **ПОГІРШЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ**, що виникає через підвищення рівня тривоги і страх подальшої ескалації конфлікту, після пережитої окупації та психологічного насильства, із-за невизначеності майбутнього та втрати відчуття безпеки, а також через

— **ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ** після тривалого волонтерства та роботи з ВПО (після почутих історій порятунку), через збільшення навантаження у зв'язку з доглядом за дітьми та літніми людьми, а також через виклики для тих жінок, чії чоловіки/батьки/сини/доньки служать у лавах Збройних сил України.

**ВАЖЛИВО: КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ,
З ЯКИМИ ЗІШТОВХУЮТЬСЯ
ЖІНКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ - ПРЯМА
ЗАГРОЗА ЖИТТЮ ВНАСЛІДОК
ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ, МАСОВА
ЕВАКУАЦІЯ, ОБЛАШТУВАННЯ
ВПО, А ТАКОЖ ПОГІРШЕННЯ
ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ**

¹ До регіональної мережі ГО УЖК входять громадські активістки та лідерки думок у всіх регіонах України, що представляють різні середовища – органів місцевого самоврядування, місцевого бізнесу, громадських ініціатив та жіночого руху на місцях, та взаємодіють з ГО УЖК на волонтерських засадах. Регіональна мережа ГО УЖК створена у 2020 році.

ПІДТРИМКА ЖІНОК ПІД ЧАС ВІЙНИ

◆ Серед ключових **НАПРЯМКІВ ДОПОМОГИ**, якої потребують жінки на даний момент, зазначається, зокрема:

— **ЗАКРИТТЯ БАЗОВИХ ПОТРЕБ**, що включає належну евакуацію жінок та дітей з небезпечних регіонів, допомогу в облаштуванні комфортних умов проживання (в т.ч. тимчасових місць перебування, шелтерів), отримання гуманітарної допомоги за потребами;

— **ПОСИЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СПРОМОЖНОСТІ**, що включає забезпечення жінок роботою (в т.ч. дистанційно), підтримка у релокації бізнесу, програми менторства для жінок, а також консалтингові послуги для жінок щодо кризового менеджменту для бізнесу у воєнний час;

— **ЕКСПЕРТНА ТА ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА**, що може включати (але не виключно) – безкоштовні консультації юристів, курси самооборони для жінок, безкоштовна психологічна консультація та підтримка (в т.ч. для волонтерок, жінок в ТРО, дружин/родичок військовослужбовців), заходи щодо подолання періоду вигорання у жінок через зміну діяльності (творчість, навчання тощо).

ВАЖЛИВО: КЛЮЧОВА ДОПОМОГА, ЯКОЇ ПОТРЕБУЮТЬ ЖІНКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ, ВКЛЮЧАЄ – ПОШУК НОВИХ МІСЦЬ ПРОЖИВАННЯ ТА ЗАКРИТТЯ БАЗОВИХ ПОТРЕБ, ПОСИЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СПРОМОЖНОСТІ, А ТАКОЖ ЕКСПЕРТНА ТА ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА

РІВЕНЬ САМООРГАНІЗАЦІЇ ЖІНОК ПІД ЧАС ВІЙНИ

◆ Під час війни українські жінки демонструють **ПРИКЛАДИ ЛІДЕРСТВА** у таких сферах:

— **ВІЙСЬКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ**, через залучення та активну роботу в Збройних силах України та в ТРО, а також координацію збору та передачі допомоги для потреб армії на фронт;

— **ГУМАНІТАРНА РОБОТА**: жінки організують та координують штаби зі збору, прийому та надання адресної гуманітарної допомоги по Україні;

— **ІНШІ ФОРМИ ВОЛОНТЕРСТВА**, через надання медичної допомоги та психологічної підтримки, а також підтримки ВПО в процесі працевлаштування (ініціативи з команди рекрутерів, додаткові відшкодування заробітної платні працевлаштованої ВПО тощо).

ВАЖЛИВО: ЖІНКИ ДЕМОНСТРУЮТЬ ЛІДЕРСТВО ПІД ЧАС ВІЙНИ – ЯК У ЦИВІЛЬНИХ, ТАК І У ВІЙСЬКОВИХ СПРАВАХ. ВАЖЛИВА САМООРГАНІЗАЦІЯ ТА КООРДИНАЦІЯ З МІСЦЕВИМ САМОВРЯДУВАННЯМ

◆ Цікаво, що **ЖІНОЧІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНО ТА ОПЕРАТИВНО ОРГАНІЗОВУЮТЬСЯ** в групи щодо забезпечення гуманітарної підтримки, досягають широкого кола потребуючих та при потребі координуються з іншими гравцями для врегулювання соціальної і гуманітарної ситуації в регіоні.

◆ Однак, важливо, що приклади об'єднання зусиль жіночих організацій для подолання викликів війни більш помітні на місцях (ситуація відрізняється в різних регіонах). Такі ініціативи спрямовані на обмін інформацією, пошук та передачу гуманітарної допомоги, фандрейзинг, підтримку ВПО, а також підтримку жінок у бізнесі.

◆ Відомі також приклади укладення Меморандуму про співпрацю, що засвідчив спільну діяльність у подоланні викликів для жінок і дітей ВПО в районах і місті Вінниці, їх інтеграції у місцеві громади.

◆ Також, в час війни, **ЖІНОЧІ ОРГАНІЗАЦІЇ МАЛО ПІДТРИМУЮТЬСЯ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**, які (органи влади) складно ідуть на контакт із-за пріоритетів роботи в інших напрямках, що відповідає потребам воєнного часу. Найчастіше формами взаємодії між жіночими організаціями та органами місцевої влади є надання інформаційної підтримки.

ВАЖЛИВО: ЖІНОЧІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНО ТА ОПЕРАТИВНО ОРГАНІЗОВУЮТЬСЯ, АЛЕ ЗУСИЛЛЯ ЩОДО ПОДОЛАННЯ ВИКЛИКІВ ВІЙНИ НАЙЧАСТІШЕ ОБ'ЄДНУЮТЬ НА МІСЦЯХ

ПЕРШІ КРОКИ ПІСЛЯ ПЕРЕМОГИ УКРАЇНИ

◆ Війна, як глобальне потрясіння, змінюватиме соціальні ролі жінок в українському суспільстві. Серед ключових питань, які варто тримати в увазі та розвивати після перемоги України, мають стати –

– належне **ВИЗНАННЯ РОЛІ УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОК ЯК РІВНИХ УЧАСНИЦЬ ЗАХИСТУ** України та українців,

– забезпечення **РІВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ І ПАРИТЕТНИХ РОЛЕЙ ДЛЯ ЖІНОК ТА ЧОЛОВІКІВ** представляти інтереси громадян у владі, як на національному, так і на місцевому рівнях, а також

– важлива роль жінок у запобіганні і врегулюванні конфліктів та в розбудові миру, а також **АКТИВНА УЧАСТЬ ЖІНОК НА ВСІХ РІВНЯХ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ** в національних, регіональних і міжнародних інститутах, у механізмах запобігання, управління та вирішення конфліктів, що відповідає принципам та підходам Резолюції 1325 Ради Безпеки ООН.

ВАЖЛИВО ВИЗНАВАТИ, ЗАХОЧУВАТИ ТА ПІДТРИМУВАТИ РОЛЬ ЖІНОК ПІД ЧАС ВІЙНИ, А ПІСЛЯ ПЕРЕМОГИ - СТВОРЮВАТИ РЕАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ЖІНОК У ПРИЙНЯТТІ ВСІХ РІШЕНЬ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

◆ Після завершення війни та перемоги України, ключовими напрямками та **ПРІОРИТЕТНИМИ КРОКАМИ** в діяльності державних органів влади, громадських організацій та міжнародних організацій на користь жінок можуть стати такі напрямки (список не виключний):

– **СТВОРЕННЯ ТА РОЗШИРЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ ЖІНОК**, зокрема, через підтримку жінок, котрі мають наміри бути обраними, через надання консультацій, фінансової допомоги при веденні виборчої кампанії тощо;

– **СТВОРЕННЯ ТА РОЗШИРЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ДЛЯ ЖІНОК**, зокрема, через створення робочих місць, підтримку малого бізнесу та заохочення до відкриття жінками власних підприємств задля відбудови України (спеціальні програми підтримки, кредитування, робота з технічними міжнародними проєктами та програмами тощо);

– **СТВОРЕННЯ ФІНАНСОВИХ МЕХАНІЗМІВ ПІДТРИМКИ ЖІНОК**, зокрема, закріплення на законодавчому рівні додаткових виплат для працюючих жінок з дітьми, жінок з інвалідністю, жінок, котрі втратили житло, а також розширення можливостей грантової підтримки для жінок;

– **ПІДТРИМКА ІНТЕГРАЦІЇ ВПО** в приймаючі громади, зокрема, через розбудову центрів для ВПО як місця зустрічі та підтримки, через подальше надання адресної гуманітарної допомоги, а також через проведення зустрічей/тренінгів для допомоги у самореалізації жінок на новому місці;

– **ПРОТИДІЯ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА ПОВ'ЯЗАНОГО З ВІЙНОЮ** через законодавчу роботу, а також роботу з суспільством для осмислення травми війни та пережитого насильства (реабілітаційні програми для тих, хто пережив насильство, а також навчальні програми, семінари, тренінги, дослідження для тих, хто працює з постраждалими від насильства тощо);

– **ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА**, зокрема, для подолання вигорання (ретрити), а також для підтримки жінок/чоловіків, чії чоловіки/жінки повертатимуться з фронту (професійна підготовка, виявлення психологічних травм, надання допомоги, підтримка, аби разом пережити набутий досвід);

– **ПОСИЛЕННЯ ВИДИМОСТІ ЖІНОК**, зокрема, через інформаційні та адвокаційні кампанії на підтримку жіночого лідерства, а також створення можливостей для жінок розробляти та втілювати власні ініціативи, і розповідати про них суспільству;

– **ДОСЛІДЖЕННЯ** наслідків війни та потреб жінок після війни, а також подальша розробка необхідних державних програм і проєктів міжнародних донорів.

ДОДАТКОВО

◆ Команда громадської організації «Український Жіночий Конгрес» у своїй подальшій діяльності та в комунікації з міжнародними донорами а партнерами опиратиметься на цей документ, але також розглядатиме перспективи своєї роботи у інших напрямках, зокрема:

— **РОЛЬ ТА УЧАСТЬ ЖІНОК В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ**, зокрема, депутатська діяльність, робота в соціальній сфері, керівництво штабами гуманітарної допомоги при військово-цивільних адміністраціях тощо, а також пошук балансу для таких жінок між роботою та доглядом за своїми неповнолітніми дітьми та/або родичами, які потребують підтримки;

— **ВИКЛИКИ БЕЗПЕКИ** для представниць влади, котрі залишаються на тимчасово окупованих територіях;

— **ТРУДОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ЖІНОК**, зокрема, в контексті створення робочих місць для ПВО на нових місцях за умов обмеженої кількості робочих місць в кожному регіоні, а також з точки зору структури населення (вік, професійна кваліфікація тощо);

— **ОСВІТА ТА КУЛЬТУРА**, зокрема, в контексті адаптації ВПО у нових регіонах;

— **ЖІНКИ В ЕМІГРАЦІЇ**, зокрема, з точки зору облаштування, професійної реалізації, а також викликів дискримінації за національністю тощо.

◆ Для таких цілей, команда ГО УЖК планує провести серію додаткових опитувань, а також консультації з експертним, громадським середовищем, а також з представниками органів влади.

ПРО УЖК

◆ Український Жіночий Конгрес є постійнодіючою публічною платформою, яка формує порядок денний з гендерної політики для Верховної Ради України, Уряду, місцевих громад, приватного та громадського секторів та медіа-спільноти.

◆ **Щоб отримати більше інформації про потреби жінок під час війни, а також для координації зусиль в рамках спільних проєктів, зв'яжіться з нами: womenua.today@gmail.com**

При підготовці матеріалу використані фото Костянтина Поліщука та Олександра Голуба

